

La gravetat d'Espriu

Qualsevol lector del conjunt de l'obra de Salvador Espriu observarà que una part important d'aquesta obra –al meu parer, la central i més significativa– es caracteritza per un to greu, que alguns han arribat a qualificar de sever. Al marge de la seva lectura cívica o patriòtica, aquesta part de l'obra d'Espriu conté una mirada eixuta, aspra, i sense concessions damunt de la pròpia peripècia individual, damunt de la vida i de la mort. Tot i que de vegades es poden confondre, l'Espriu greu o sever no és l'equivalent a l'Espriu patriòtic. És probable que aquesta gravetat d'una part important i significativa de l'obra d'Espriu hagi estat en els últims anys una dificultat per a la seva valoració i influència i sigui en part responsable d'un cert menysteniment de l'herència literària i moral del poeta. Ja en vida d'Espriu, però encara més en els anys que han passat des de la seva mort, ha esdevingut hegemònic no tan

Vicenç
Villatoro

Escriptor

personal, més aviat àcid, que impregna la *Primera història d'Esther*, bona part de l'obra en prosa i alguns poemes més aviat sarcàstics. Però hi ha tota una part de l'obra –i no em refereixo especialment a *La pell de brau* o a la seva poesia cívica– on l'humor ni és present ni vol ser-ho. I el mateix Espriu s'horrortzava per qualsevol deriva cap a la barrila i la banalitat. El contrari de severitat no és humor, sinó més aviat frivolitat i banalitat. Però el recurs a l'humor i la lleugeresa, el rebuig frontal de qualsevol cosa que es digui amb un to massa greu, ha anat associat ben

ca en un temps com el nostre que ha decretat la inconveniència de la gravetat i ha fet l'elogi de la lleugeresa, que de vegades conflueix amb la frivolitat. Què podem fer, davant d'aquesta dificultat? Hi ha tres opcions que sembla que s'han anat dibuixant de manera desigual. Una és no recuperar Espriu, o recuperar-lo arqueològicament, com el producte d'un temps passat que ja no ens interessa. La segona, per tal de recuperar-lo, reconvertir-lo en un poeta al gust del nostre temps: oblidar tot allò que té de greu i de sever, de vinculat a una vivència i a una mirada obscura, i celebrar-ne només la part de l'obra que permet ser llegida en clau d'humor o de costumisme, la més grata al gust neoneoucentista, potser la prosa, o potser els versos més sarcàstics. En aquesta possibilitat s'inclou la relectura d'alguns textos d'Espriu com si fossin el que no són, com si estiguessin escrits en clau irònica o festiva, tal com va passar en algunes de les interpretacions d'Espriu a l'acte d'inici del centenari, al Palau de la Música.

Queda una tercera opció. Diria que és la del comissariat d'en Xavier Bru de Sala o la de la magnífica biografia que ha escrit l'Agustí Pons: recuperar Espriu amb la seva gravetat incorporada. Recuperar-lo no malgrat ser una veu greu i severa, sinó precisament per ser una veu greu i severa, i per tant recuperar amb ell els valors de la severitat i la gravetat. No pas per convertir-los en valors exclusius, com una mena de monocultiu literari, sinó per convertir-los en valors possibles, no caducats, vigents. Entre la frivolitat i la gravetat, entre l'humor i la severitat, hi ha un ampli ventall de gradacions. No es tracta ara de substituir un monopoli per un altre. Es tracta de reobrir el ventall. De no considerar obligatòria la ironia ni donar categoria de superior a la frivolitat. No creure que fer riure és la principal virtut de la paraula. Sense renunciar ni a l'humor ni a la ironia. Només es tracta de compensar. I si compensem, si tornem a obrir la porta a la possibilitat de gravetat en contra de la frivolitat, Espriu ens tornarà a entrar amb tots els honors. Si no l'obrim, o Espriu en quedarà fora o ens haurem d'inventar un altre Espriu perquè pugui passar per la porta petita que ens queda.

L'Espriu greu, sever, no és l'equivalent a l'Espriu patriòtic, tot i que de vegades es poden confondre.

sols en el discurs literari, sinó també en el polític o el periodístic: un corrent que rebutja qualsevol tendència a la gravetat –que ha estat considerada en ocasions un imperdonable pecat literari– i opta per l'humor, considera gairebé obligatòria la ironia i celebra la conyeta, la broma i la rialla.

Certament, a l'obra d'Espriu també hi ha humor, a estones. Un humor molt

sovint a aquesta frivolitat i a aquesta banalitat.

Ara, amb motiu del centenari, sembla una obligació lògica recuperar la figura d'Espriu. però ens trobem que la gravetat d'una part de la seva obra esdevé un obstacle, un problema, perquè no lliga amb el que ha esdevingut hegemònic en el nostre espai públic. La gravetat d'Espriu sembla anacròni-